

by žadatelka neměla míti právo vymoci si hned rozluku s účinkem pro území jiné než polské. Ovšem, bude-li rozluka na území státu polského neplatna, bude to věc právně nežádoucí, ale to nemůže žadatelku připravit o její práva, neboť takové nemilé situaci nelze vůbec předejít, leda že by právo manželské nějakou všestátní dohodou bylo jednotně upraveno (unifikováno), což však se nynější haagskou dohodou, která ovšem ani bývalým Rakouskem ještě ratifikována nebyla, neprovedlo, jak její znění (u Stubenraucha 8. vyd. str. 32) dokazuje. Tak se vyskytují napořád případy, na př. případ, jenž byl předmětem rozhodnutí Rv I 1535/26 čís. sb. 6787, že rozluka jest v jednom státě platna (na př. v Maďarsku) a v druhém neplatna (na př. v Československu) a následkem toho pak i druhé manželství jednoho nebo druhého z rozloučených manželů na základě ní uzavřené v jednom státě platné a v druhém neplatné. Neunikne se této kolisi ani, kdyby se s nižšími stolicemi sporný předpis úmluvy s Polskem pojal doslovně a odkázali se polští žadatelé vždy na úřady polské a polské úřady čsl. žadatele vždy na úřady čsl., neboť tím by bylo docíleno nejvýše jednotnosti v obou státech, ale otázka, zda výrok platí i ve státech ostatních, zůstala by tím pořád nedotčena a posuzovala by se podle práva každého jednotlivého třetího státu zvláště. Než hořejší smlouvě československo-polské nešlo nikterak o unifikaci obou práv, o utvoření jednotného právního území, nýbrž o úpravu styků mezi oběma státy, z nichž každý podržel jinak své domácí právo neztenčené.

Čís. 7231.

Vyvlastnění k účelům železničním (vodním stavbám) podle zákona ze dne 18. února 1878, čís. 30 ř. zák.

Míra ručení znalců a důvěrníků za nesprávné dobrozdání (údaje). Ceny pozemků nelze stanoviti odchylně od dobrozdání znalců jen na základě údaje důvěrníků. Soudce může ceny pozemků doložiti po případě i ze soudních spisů, najmě ze sbírky listin při pozemkové knize.

Strana má právo činiti námitky proti způsobilosti znalcově na začátku vyšetřování, avšak soudce, objeví-li se později důvodné pŕtahy proti znalcově způsobilosti, hledí k nim z úřadu. Objeví-li se, že znalci jmenovaní z úředního seznamu nejsou vůbec anebo ne dokonale způsobilí pro předmět dobrozdání a že ani ostatní v úředním seznamu uvedení znalci nevyhovují pro předmět ten podle jeho povahy a jejich povolání, nezbyvá soudu než vybrati způsobilé znalce z řad mimo seznam. To platí i pro případ, že úřední znalci jsou pro předmět zásadně způsobilí a nemají toliko schopnosti zodpověděti určitou otázku.

Nejde na vrub vyvlastnění (§ 7, prvý odstavec, zák.), pustil-li se vyvlastněný, ač věděl, že pozemek bude vyvlastněn, do podniku, jež by nemohl v případě vyvlastnění provozovati v tom měřítku, jako kdyby tu vyvlastnění nebylo.

(Rozh. ze dne 9. srpna 1927, R I 670/27.)

K návrhu Ředitelství pro stavbu vodních cest v Praze proti majitelům usedlosti čpop. I stanovil soud první stolice odškodné za vyvlastněné pozemky. Rekursní soud k rekursu navrhovatele i odpůrců napadené usnesení zrušil a uložil soudu první stolice, by, doplně řízení, znovu rozhodl. Důvody: Ustanovení druhého odstavce § 24 zákona ze dne 18. února 1878 čís. 30 ř. zák. ve znění zákona ze dne 8. února 1921, čís. 59 sb. z. a n. jest rázu donucovacího a soud se nesmí od něho uchýliti, neboť správné určení náhrady za vyvlastněné pozemky závisí na tom, zda byli přivzati znalci zkušení a zběhlí v zásadách, jichž dlužno šetřiti při určování náhrady ve smyslu zákona. Soud první stolice podle tohoto předpisu sice postupoval, avšak přibral ještě znalce z oboru stavebního, slyšel znalce z oboru chovu vepřového dobytka, slyšel jako důvěrníky rolníky a stanovil výši náhrady s použitím § 273 c. ř. s. V zásadě jest správné, že soud, určuje výši náhrady, není posudkem vázán, musí však usnesení náležitě odůvodniti a v tom směru nelze jen přejíti, že i u znalců, k tomu účelu zvláště ustanovených, lze předpokládati, že i jim musely býti ceny pozemků známy, a nedá se posudek jejich odstraniti povoláním důvěrníků a poukazem na to, že ceny určené soudem jsou cenami v krajině běžnými, neboť za toho stavu bylo by povolání kvalifikovaných znalců nepotřebným. Výši náhrady, jak byla prvním soudem určena, není vázán ani soud vyšší stolice; poněvadž však mu běžné ceny nejsou známy, byl by poukázán na rozhodnutí prvního soudu, jež by za tohoto stavu zůstalo nezměněným. Do rozhodnutí v tomto směru stěžují si obě strany a poněvadž přezkoušení správnosti usnesení ve věci je nemožné, bylo věc vrátiti a bude na soudu první stolice, by znalcům k tomu již povoláním sdělil, z jaké příčiny se od jejich posudku odchýlil, a aby je přidržel k doplnění a odůvodnění posudku. Podle § 4 cit. zák. má dojíti vyvlastněnec nápravy srovnávající se s § 365 obč. zák.; avšak podle § 7 nemá se hleděti k poměrům, o nichž je zjevno, že byly teprve připraveny v tom úmyslu, by se jich užilo za základ, by se mohla žádati větší náhrada. V tomto směru rozhodnutí se nestalo a bude tak učiniti, neboť vyvlastněnci domáhali se i náhrady za stížení (omezení) chovu vepřového dobytka a ve stížnosti na nároku trvají. Znalci nárok ten vylučují, avšak, poněvadž rozhodnutí se nestalo, bylo i přezkoušení usnesení vyloučeno a musil by soud rekursní rozhodnouti na místě soudu první stolice, což je podle zákona nepřípustné. Vzhledem na podané stížnosti a vzájemná vyjádření bude znalcům sděliti celý stav, jak jej ta která strana uplatňuje, a bude je přidržeti k vysvětlení a náležitému odůvodnění, neboť jsou podle § 25 zákona povinni udati zásady, na nichž své dobré zdání vybudovali a na čem jiném své vypočtení ceny založili.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolacímu rekursu odpůrců.

D ů v o d y:

Stěžovatelé ve svém rekursu žádali za doplnění řízení, tedy důsledně za zrušení rozhodnutí prvního soudce, tak jako strana navrhuje; a když

rekursní soud jim vyhověl a rozhodnutí prvního soudce zrušil, nemohou si do jeho výroku stěžovati. Není však ani v důvodech rekursního rozhodnutí nic, co by nemohlo obstát, ježto v podstatě vytýkají jen skutečné vady řízení a budoucímu rozhodnutí nikterak nepředbívají. Nelze tedy dovolací stížnosti vyhověti a něco na rozhodnutí rekursního soudu měniti, a také skutečně vše to, co dovolací stížnost k rozhodnutí, totiž k pojetí do výroku navrhuje, není nic jiného, než pokyny, jež podle mínění stěžovatelů by měly při novém rozhodování býti směrodatny a tedy prvému soudci býti uděleny a jež z části týkají se jen řízení, z části však také přímo rozhodnutí, jako zejména to, že stěžovatelům odškodné za omezení chovu vepřového dobytka přiznáno býti má, čímž by však předbíváno bylo rozhodnutí v tomto bodě, v němž věc ještě k řešení pro nedostatečnost šetření ještě zralá není. Stížnost tedy oprávněna není, poněvadž však jde o nesporné řízení a běží zřejmě o to, by v této dosti obtížné věci soudce zásadně věděl, jak postupovati, by řízení bylo co možná najednou skoncováno a věc k řešení zralou učiněna, tak, aby, pokud možno, nedošlo ještě jednou k zrušení a ušetřeno bylo tedy času i útrat, neváhá nejvyšší soud dáti v následujícím potřebné zásadní směrnice.

Především dlužno si uvědomiti význam předpisu § 24 zákona ze dne 18. února 1878, čís. 30 ř. zák., kterýž zákon tu podle § 13 a § 1 písm. c) a 5 zákona ze dne 11. června 1901, čís. 66 ř. zák. platí. Citovaný § 24 totiž předpisuje, že soud všechny rozhodné poměry vyšetří na místě samém s přivzetím tří znalců, které vezme ze seznamu vrchním soudem pořízeného. To první soudce učinil, ale vytýká se mu, že přivzal ještě dva znalce jiné, jednoho pro budovy a druhého pro chov vepřového dobytka a pak slyšel dva důvěrníky, jichž mínění se přidržel. Nejprv co se týče těchto důvěrníků. Jest rozdíl mezi znalcem a důvěrníkem. Znalec podle § 1299 a 1300 obč. zák. ručí náhradou škody za nesprávný posudek, což však o pouhém důvěrníku předepsáno není. Důvěrník ručil by nejvýše za vědomou nesprávnost (§ 1300 druhá věta obč. zák. obdobně), tedy za zlý úmysl, leda že by se mu podle zásady § 1324 obč. zák. přiřkla za vinu i hrubá nedbalost, kdežto znalec ručí podle citovaných předpisů za zavinění každé, tedy i za nedopatření. Znalec, nevyzná-li se dokonale v otázce, o niž jde, musí to upřímně doznat a znalectví odmítnout. Ovšem podle předpisu § 1299 obč. zák. platí něco podobného z části i o důvěrnících, avšak jen, když bez pilné potřeby úřad ten přijali, a mimo to ručí jen podílně, když ten, kdo je povolal, o jejich nedostatečnosti věděl. První soudce povolal důvěrníky vedle zákonných znalců proto, že prý má ze své ostatní soudcovské činnosti, zejména ze svého úřadu jako knihovní soudce vědomost o tom, že se pozemky prodávaly v těch místech mnohem dráž, než co nyní znalci za vyvlastněné pozemky stěžovatelům přiznali, že tedy znalci nejsou dostatečně zpraveni, a přiznal proto potom vyšší cenu důvěrníky udanou. To však vzhledem k menší míře zodpovědnosti důvěrníků neodpovídá zákonu, ježto neodpovídá zárukám, jež zákon žádá, ale nebylo toho také ani potřebí. Měl-li první soudce zkušenosti, že prodejní ceny jsou vyšší než ceny

znalci přiznané, měl tyto vyšší ceny sice vzít podle § 2 čís. 6 nesp. říz. v úvahu, avšak měl je doložit z příslušných soudních spisů, zejména ze sbírky listin, chovaných v knihách pozemkových. To je zajisté přípustno. Zákon ze dne 18. února 1878, čís. 30 ř. zák. nepraví o tom sice nic, ale to proto, že jest to zákon, jakkoli na svou dobu velmi dokonalý, nyní přece již poněkud zastaralý a novějším zákonodárstvím tedy poněkud předstížen. Tak § 8 zákona o zajištění půdy drobným pachtýřům čís. 318 z r. 1919 a již před tím § 5 čís. nař. o stavbách výhod požívajících (č. 284/1914) kladou hlavní důraz na ceny, jež se v krajině toho času platily, a jest podle citovaného § 8 v řízení drobnopachtýřském dokonce možno s vyšetřením těchto cen se spokojiti a znalce vůbec nepřivzítí. Ježto však soudce podle § 24 cit. zák. čís. 30/1878 má vyšetřiti všecky okolnosti pro stanovení odškodného směrodatné, což ostatně předepsáno již i v § 2 čís. 5 nesp. říz., nejen může, nýbrž dokonce i má vyšetřiti, tedy zejména i ceny v té krajině v tom čase běžné, ale při tom se nesmí, kteráž chyba se v řízení drobnopachtýřském často děla, spokojiti s udáním znalců, že běžné byly ty a ty ceny, nýbrž musí si data o nich opatřiti sám z příslušných spisů, protože jedině to je spolehlivé. To tedy měl prvý soudce učiniti a to přehlédl i rekursní soud, když myslí, že by byl vázán na rozhodnutí své stolice, když jemu samému běžné ceny nejsou známy. Vždyť si je mohl dáti sám z knih vyšetřiti. Důvěrníci tedy odpadnou a místo nich nastoupí toto vyšetření.

Jiná je otázka, může-li soud přibrati i jiné znalce, než znalce v seznamu vrchního soudu uvedené. O tom také zákon výslovného ustanovení nemá a kategorický jeho předpis nyní ve znění zákona z 8. února 1921, čís. 59 sb. z. a n., že se musí přivzítí tři znalci z úředního seznamu, by se zdál nasvědčovati mínění zápornému. Ale to by byla vážná a osudná mýlka, neboť není záruky, že znalci v seznamu uvedení mají potřebné dokonalé znalosti pro každý případ, a kdyby tedy vskutku takový případ nastal, že by pro daný předmět neměli potřebných znalostí, nastal by pravý opak toho, co zákon zamýšlí, t. j. rozhodovali by místo znalců nezalci, což je tak nesmyslné, že to zákonu nelze přičítati. A vskutku samému zákonu možnost nedostatečnosti úředních znalců na mysli tane, jenže tu myšlenku pevně nezachytil, nepromyslel a otázku nepropracoval. Právě v témž § 24 odstavec třetí, že strany mohou činiti námitky proti způsobilosti znalců až do počátku šetření, a dodává, že námitky tyto, zdají-li se soudu hodnověrně, mají býti z úřední povinnosti uváženy. Srovná-li se tento předpis s obdobným předpisem § 355 c. ř. s., kde však nejde o způsobilost věcnou, ježto ta otázka jest vyřízena již jeho jmenováním (§ 353 c. ř. s.), nýbrž o podjatost osobní, patrně, že nemá sankce, nestanoví preklusi na obmeškání (lex imperfecta). Mohlo by se sice říci, že to má důvod v tom, že zde je to řízení nesporné a věc neběře se tedy tak přísně jako v řízení sporném. Jsouť i v opravném období novoty v řízení nesporném dovoleny (§ 10 nesp. říz.), kdežto v řízení sporném jsou vyloučeny, ale je ještě jiné stanovisko možné, o čemž níže. Ještě důležitější však se zdá věta druhá, že na námitku nedostatečnosti znalcovy má se vzít zřetel z »úřední po-

vinnosti«, zdá-li se soudu věrohodna. Chápe-li se to podle smyslu technické řeči právnické, je v tom rozpor, neboť na každou námitku ovšem vždy dlužno bráti zřetel, ale nikdy ne z úřadu, neboť to právě jsou protivy: námitka a zřetel z úřadu. Že námitky sluší dbáti, praví již prvý předpis, stanově, že strana je oprávněna ji činiti. Patrně tedy předpis chce říci něco jiného, totiž to, že k nedostatečnosti úředního znalce jest přihlédnouti z úřední povinnosti — tedy i bez námítky — jeví-li se nedostatečnost ta soudci důvodnou, to jest má příčinu o znalcově způsobilosti pochybovati. Nejlépe se tedy vyloží § 24 (3) v ten rozum, že sice strana má právo činiti námitky proti způsobilosti znalců, kam by spadala i podjatost jen až do počátku vyšetřování, že však soudce, objeví-li se později důvodné pŕtahy proti znalcově způsobilosti, hledí k nim z úřadu, takže jednak zájem stran jest touto povinností soudce kryt, jednak soudci zase umožněno nedbati bezdůvodných návrhů stran činěných na začátku vyšetřování. Objeví-li se však, že znalci z úředního seznamu jmenovaní nejsou vůbec anebo ne dokonale způsobilí pro daný úkol a že také ani ostatní v úředním seznamu uvedení znalci pro úkol ten dle jeho povahy a jejich povolání nevyhovují, nezbude, než aby vybral způsobilé znalce z řad mimo seznam, a to platí i pro případ, že úřední znalci jsou pro předmět zásadně způsobilí a nemají toliko schopnosti zodpověděti určitou zvláštní otázku, na př. v projednávaném případě otázku chovu vepřového dobytka; v takových případech soudce jmenuje znalce úřední ze seznamu a přibere odborníka pro takovou zvláštní otázku z řad znalců mimo seznam. V tom tedy směrnice rekursního soudu vykazují rovněž mezeru.

Avšak co se týče škody vyvlastněnců, vyplývající z toho, že po odstoupení vyvlastněných pozemků musí omeziti chov vepřového dobytka, který na usedlosti zavedli, musí napřed vyšetřeny a zjištěny býti všechny okolnosti rozhodné pro posouzení otázky, zda stěžovatelům za toto omezení vůbec nějaká náhrada přísluší, zda tu totiž není výluka podle § 7 (1) cit. zák. čís. 30/1878. Tento sice předpisuje jen tolik, že nesmí brán býti zřetel na poměry, o nichž zřejmo, že vyvolány byly v úmyslu zvýšiti nároky na odškodnění, a zachycuje tedy jen investice učiněné obmyslně. V projednávaném případě tvrdí stěžovatelé, že již v S. H. S., kde byli usazeni, než statek, o nějž jde, koupili, provozovali chov vepřů a v tomto podniku zde nyní jen pokračují, a znalec ředitel B. prohlásil hospodářství to na tomto statku nejen za výhodné, nýbrž přímo hospodářsky nutné, mají-li budovy statku býti náležitě zužitkovány. Pakli opravdu vše tak, nešlo by o zlý úmysl vypočtený jen na zkrácení strany vyvlastňující, avšak strana vyvlastňující tvrdí, že stěžovatel byl ještě před tím, než usedlost s manželkou koupil, od ředitelství informován jasně o tom, jak dalece dotkne se regulační projekt labský a tudíž vyvlastnění této jimi potomně získané usedlosti. Kdyby to bylo pravdou, pak ovšem by tu nebyl, když stěžovatelé přes to usedlost získali, ač věděli, že vyvlastnění nastane, sice přímo zlý úmysl, ale přece zřejmá lehkomyšlnost, když usedlost koupili, ač věděli, že hospodářský podnik chovu vepřů nebudou moci provozovati v tom měřítku, jako kdyby tu regulač-

niho projektu a tudíž vyvlastnění nebylo, i vrhli se tedy do podniku na vlastní risiko a nesmějí žádati, by to šlo na vrub regulace, jinými slovy platí i tu zásada, že taková přímo svévole rovná se zlému úmyslu, což se úplně srovnává s celým právním řádem, který nejen že hrubou nedbalost klade na roveň zlému úmyslu (§ 1324, 1331 a j. obč. zák.), nýbrž druhdy svévoli dokonce škodolibosti rovná a za zlé zbarvení zlého úmyslu pokládá (§ 1331 obč. zák.). Ale ovšem stěžovatelé, příznávající teprv nyní v dovolací stížnosti, že jim již před koupí usedlosti bylo sice známo, že labskou regulací bude část pozemků této usedlosti zabrána, tvrdí, že se tehdy jednalo jen o rozsah nepatrný, t. j. pouze o okraj pozemkového komplexu, že jim to tvrdil jich předchůdce v držení S., od něhož koupili. Bude tedy třeba stav věci v příčině této vědomosti vyšetřiti a podle výsledku zjištění usouditi, zda a v jaké míře musili stěžovatelé při koupí s vyvlastněním počítati a podle toho rozhodnouti, zda a v jakém objemu jim odškodnění za tuto újmu přísluší čili nic. Ovšem třeba že šlo o sporné otázky skutkové, musí se zjištění státi v cestě nesporné, nelzež užiti § 2 čís. 7 nesp. říz. a věc na pořad práva odkázati, protože § 30 poslední odstavec zákona čís. 30/1878 pořad práva nadobro vylučuje, ať jde o jakýkoli nárok na odškodnění z příčiny vyvlastnění, tedy třeba i o otázku § 7 téhož zákona. Podle § 25 cit. zák. jsou znalci povinni: skutkové předpoklady, na nichž jejich úsudek spočívá, jakož i ostatní základy svého výpočtu ceny udati a zejména mají odděleně vypočísti znehodnocení zbytku. Podle § 28 má je soudce upozorniti na všechny námítky a připomínky stran, by je mohli do ohledu vzíti, t. j. má je k zodpovědění jich přidržeti. Bývá tu obyčejně zvykem, že, když znalci posudek podali, soudce ustanoví rok, by strany mohly dotázky znalcům klásti. To se v tomto případě nestalo, a tak došlo k tomu, že finanční prokuratura to, co by byla měla uplatniti ve formě dotázek, uplatnila teprve jako body stížnosti, což se zvláště týče položek V.—VIII. usnesení prvního soudce, a rekursní soud se ani těmi body nezabýval, vyřídiv obě stížnosti toliko sumárně. Ježto to nejsou čiré právní otázky, protože do nich zapadají i zásady hospodářské, bude třeba námítky stížnosti té — ježto novoty jsou vůbec dovoleny (§ 10 nesp. říz.) a to zvláště zde, kde řízení je neúplné — znalcům předložiti; což podotknouti bylo přes to, že finanční prokuratura dovolací stížnosti nepodala, neboť o řádné vyšetření věci musí se soud postarati z úřední povinnosti (§ 2 č. 5 nesp. pat.). Konečně dlužno doložiti, že odškodné určuje soudce a nikoli znalci, že tedy i posudek znalců je mu pouze pomůckou při jeho stanovení (§ 30 zák. č. 30/1878). Tím jsou nižším stolicím dány jasné a vyčerpávající směrnice pro řízení, jež ještě bude třeba konati. Předbíhati rozhodnutí ve věci samé v kterékoli otázce náhrady nelze, neboť žádná není ještě k řešení zralá.

Čís. 7232.

Exekuce na základě říšskoněmeckých exekučních titulů.

S hlediska § 80 čís. 1 ex. ř. stačí, že říšskoněmecký soud se stal pří-